

Uchwała z dnia 7 grudnia 2007 r., III CZP 120/07

Sędzia SN Józef Frąckowiak (przewodniczący)

Sędzia SN Kazimierz Zawada (sprawozdawca)

Sędzia SA Michał Kłós

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa Ewy M. i Macieja M. przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Województwo P. i Zarząd Województwa P. o zapłatę, po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 7 grudnia 2007 r. zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Łomży postanowieniem z dnia 27 lipca 2007 r.:

„Czy na podstawie art. 50 ust. 1 ustawy – Prawo łowieckie z dnia 13 października 1995 r. (jedn. tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 127, poz. 1066 ze zm.) Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność za szkody inne niż określone w art. 46 ust. 1 pkt 1 tegoż Prawa, wyrządzone przez zwierzęta łowne objęte całoroczną ochroną?”

podjął uchwałę:

Na podstawie art. 50 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1995 r. – Prawo łowieckie (jedn. tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 127, poz. 1066 ze zm.) Skarb Państwa odpowiada tylko za szkody określone w art. 46 ust. 1 tej ustawy.

Uzasadnienie

Sąd Rejonowy wyrokiem z dnia 26 marca 2007 r. zasądził od Skarbu Państwa – Zarządu Województwa P. na rzecz Ewy i Macieja M. kwotę 16 014,80 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 18 maja 2006 r.

W dniu 29 sierpnia 2005 r. na drodze pomiędzy miejscowościami G.S. a K. prowadzony przez powoda samochód zderzył się z łosiem, będącym zwierzęciem łownym (§ 1 pkt 1 lit. a rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 11 marca 2005 r. w sprawie ustalenia gatunków zwierząt łownych, Dz.U. Nr 45, poz. 433), podlegającym jednak – jako jedyne zwierzę łowne – całorocznej ochronie (§ 1 ust. 5 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 marca 2005 r. w sprawie określenia

okresów polowań na zwierzęta łowne, Dz.U. Nr 48, poz. 459). Wypadek nastąpił na odcinku drogi, który był granicą obwodów łowieckich polnych dzierżawionych przez Koło Łowieckie „B.” w Ł. Na odcinku tym nie było znaków ostrzegawczych „uwaga dzikie zwierzęta”, co jednak nie wynikało z zaniedbań zarządcy drogi, ponieważ odcinek ten znajdował się poza ostoją zwierzyny i nie przebiegał przez trasę tradycyjnych jej wędrówek. W wyniku wypadku uszkodzeniu uległ samochód, a powodowie doznali obrażeń ciała.

Sąd Rejonowy oparł odpowiedzialność Skarbu Państwa – Zarządu Województwa P. za szkodę doznaną przez powodów na art. 50 ustawy z dnia 13 października 1995 r. – Prawo łowieckie (jedn. tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 127, poz. 1066 ze zm. – dalej: „Pr.łow.”). (...)

Sąd Okręgowy, rozpoznając apelację strony pozwanej, kwestionującą zasadność przyjętej przez Sąd Rejonowy wykładni art. 50 ust. 1 Pr.łow., nabrał poważnych wątpliwości, którym dał wyraz w przedstawionym zagadnieniu prawnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przepisy, których dotyczy przedstawione zagadnienie prawne, zamieszczone zostały w rozdziale „Szkody łowieckie”. Artykuł 46 Pr.łow. otwiera ten rozdział, a następujące po nim art. 47-49 nawiązują wprost do niego, regulują więc niewątpliwie tylko kwestie związane z przewidzianą w nim odpowiedzialnością. Artykuł 50 Pr.łow., którego związek z art. 46 Pr.łow. stanowi przedmiot przedstawionego zagadnienia prawnego, jest ostatnim przepisem tego rozdziału. Z tych uwag wynika, że kluczowe znaczenie wśród przepisów regulujących szkody łowieckie ma art. 46.

W przepisie tym szkody łowieckie są rozumiane szerzej niż wynika to z potocznego rozumienia tego terminu. Obejmuje on obowiązkiem wynagrodzenia nie tylko szkody wyrządzone przy wykonywaniu polowania, czyli przez polujących, ale także szkody wyrządzone przez niektóre zwierzęta łowne w uprawach i płodach rolnych. Mimo łączenia przez art. 46 Pr.łow. z terminem „szkody łowieckie” szerszego znaczenia od potocznego, w przepisie tym chodzi jednak tylko o szkody w mieniu. Przepis ten, stanowiąc w ust. 1 pkt 2 o obowiązku wynagrodzenia szkód wyrządzonych przy wykonywaniu polowania, nie zacieśnia wprawdzie wyraźnie – tak jak w ust. 1 pkt 1 – tego obowiązku jedynie do szkód w mieniu, na takie jednak zacieśnienie wskazuje jednoznacznie przewidziany w ust. 2 tego artykułu sposób szacowania szkód, o których mowa w ust. 1, a więc także w jego punkcie 2. Nie do

zaakceptowania byłoby szacowanie szkód na osobie w ten sposób, a więc przez przedstawicieli zarządcy lub dzierżawcy obwodu łowieckiego przy uczestnictwie przedstawicieli izby rolniczej. Również zatem w art. 46 ust. 1 pkt 2 Pr.łow. chodzi niewątpliwie tylko o wynagrodzenie szkód w mieniu, polegających w szczególności na zadeptaniu upraw. Ograniczenie odpowiedzialności statuowanej w art. 46 Pr.łow. do obowiązku wynagrodzenia niektórych tylko uszczerbków w mieniu harmonizuje z analogicznym ograniczeniem odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkody wyrządzone przez zwierzęta podlegające ochronie gatunkowej, ustanowionej w art. 126 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. Nr 92, poz. 880).

Unormowany w art. 46 Pr.łow. obowiązek wynagrodzenia szkód łowieckich zalicza się do przypadków odpowiedzialności za szkody powstałe na skutek wykonywania praw podmiotowych lub prowadzenia oznaczonej działalności na podstawie upoważnienia ustawowego. Ze względu na to, że korzystne społecznie prowadzenie oznaczonej działalności może zarazem wywoływać szkodliwe skutki dla otoczenia, ustawodawca – upoważniając do prowadzenia tej działalności – nakłada na prowadzącego działalność zaostrzoną odpowiedzialność za typowe szkodliwe jej następstwa. Zaostrzenie odpowiedzialności we wspomnianych przypadkach polega na odejściu od zasady winy i umożliwieniu uwolnienia się od odpowiedzialności tylko przez wykazanie ściśle określonych okoliczności, wykazujących związek z działalnością, która doprowadziła do szkody. W piśmiennictwie oraz orzecznictwie wskazuje się, że regulacja zawarta w art. 46-49 Pr.łow. rozwiązuje konflikt interesów między dwiema dziedzinami gospodarki – gospodarką łowiecką i rolnictwem (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2007 r., III CZP 67/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 54).

Skoro w interesie gospodarki łowieckiej ograniczone zostały środki zabezpieczające grunty rolne przed wdzieraniem się na nie zwierzyny łownej (art. 9 ust. 1 pkt 2 Pr.łow.), należało nałożyć na podmioty prowadzące tę gospodarke odpowiedzialność za szkody wyrządzone przez zwierzynę łowną w uprawach i płodach rolnych. Celem art. 46 ust. 1 pkt 1 Pr.łow. i przepisów z nim związanych jest więc skompensowanie przez podmioty prowadzące gospodarke łowiecką wspomnianych szkód na gruntach, których charakter nie pozwala stworzyć skutecznych zabezpieczeń przed wolno żyjącą zwierzyną łowną. Ustanowioną w art. 46 ust.1 pkt 1 Pr.łow. odpowiedzialność odszkodowawczą wyłącza tylko wykazanie jednej z okoliczności wymienionych w art. 48 Pr.łow., wśród których nie

ma przesłanek egzoneracyjnych zwykle wyłączających odpowiedzialność opartą na zasadzie ryzyka (siła wyższa, wyłączna wina poszkodowanego lub wyłączna wina osoby trzeciej), co sprawia, że omawiana odpowiedzialność bywa ujmowana jako odpowiedzialność absolutna lub bezwzględna albo zaliczana do szczególnej grupy przypadków odpowiedzialności z tytułu ryzyka.

Odpowiedzialność unormowana w art. 46-49 Pr.łow. nie wyłącza odpowiedzialności przez zarządcę lub dzierżawcę obwodu łowieckiego albo inny podmiot na zasadach ogólnych, czyli na podstawie przepisów kodeksu cywilnego o czynach niedozwolonych, za inne szkody niż określone w 46 ust. 1 Pr.łow., zarówno w mieniu, jak na osobie, wyrządzone przez zwierzynę łowną lub w związku z polowaniem. Wniosek taki nie budzi wątpliwości w świetle przedstawionych wyżej założeń art. 46-49 Pr.łow. To samo dotyczy odpowiedzialności za szkody wyrządzone przez zwierzęta podlegające ochronie gatunkowej. Po uwzględnieniu zmian wynikłych z dokonanej w 2004 r. nowelizacji art. 417 i 421 oraz treści art. 417¹ i art. 417² k.c. zachowuje co do zasady aktualność dotychczasowe orzecznictwo wyrażające myśl zgodną z wspomnianym wnioskiem (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 1966 r., I CR 360/66, OSNCP 1967, nr 2, poz. 30, z dnia 30 czerwca 1971 r., II CR 175/71, OSNCP 1972, nr 2, poz. 30, z dnia 19 kwietnia 1974 r., II CR 157/74, OSPiKA 1975, nr 5, poz. 104, z dnia 20 lipca 1977 r., II CR 203/77, OSNCP 1978, nr 4, poz. 76, z dnia 7 września 2000 r., I CKN 1212/99, OSNC 2001, nr 2, poz. 31, z dnia 28 stycznia 2005 r., II CK 363/04, nie publ., z dnia 10 czerwca 2005 r., II CK 719/04, nie publ.).

Przedstawione założenia art. 46-49 Pr.łow. przemawiają za dostrzeganiem w art. 50 Pr.łow. regulacji związanej ściśle z wcześniejszymi przepisami, a której sens sprowadza się jedynie do ustanowienia w miejsce odpowiedzialności dzierżawców lub zarządców odpowiedzialności Skarbu Państwa za wyrządzone przez zwierzęta łowne podlegające całorocznej ochronie szkody w uprawach i płodach rolnych, bez odchodzenia od zasad i zakresu odpowiedzialności przewidzianej w art. 46-49 Pr.łow. Objęcie całoroczną ochroną któregoś z rodzajów zwierząt łownych wymienionych w art. 46 ust. 1 pkt 1 Pr.łow. powoduje w zasadzie jego „wyłączenie” z gospodarki łowieckiej prowadzonej przez zarządcę lub dzierżawcę koła łowieckiego i objęcie zadaniami jednostek organizacyjnych wskazanych w art. 50 ust. 2 Pr.łow., dlatego w razie wyrządzenia przez takie zwierzę szkody w uprawach lub płodach rolnych odpada uzasadnienie do obciążenia odpowiedzialnością za tę

szkodę zarządcy lub dzierżawcy koła łowieckiego, uzasadnione zaś jest nałożenie odpowiedzialności za tę szkodę na Skarb Państwa – właściwą, wskazaną w art. 50 ust. 2 Pr.łow., jednostkę organizacyjną. Pozostałe założenia regulacji zawartej w art. 46-49 Pr.łow. zachowują pełną aktualność w odniesieniu do przypadków wyrządzenia szkody w uprawach i płodach rolnych przez zwierzę łowne podlegające całorocznej ochronie.

Objęcie odpowiedzialnością Skarbu Państwa na podstawie art. 50 Pr.łow. wszelkich szkód wyrządzonych przez zwierzęta łowne podlegające całorocznej ochronie oznaczałoby całkowite zerwanie zarówno z założeniami regulacji zawartej w art. 46-49 Pr.łow., jak i założeniami regulacji odpowiedzialności za czyny niedozwolone w kodeksie cywilnym. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez zwierzę łowne objęte całoroczną ochroną, oparta na art. 50 Pr.łow., byłaby odpowiedzialnością absolutną w najpełniejszym tego słowa znaczeniu, ponieważ nie wyłączałyby jej żadna przesłanka egzoneracyjna. Byłoby to więc rozwiązanie niezwykle w polskim systemie prawa. Trudno byłoby przy tym wyjaśnić, dlaczego Skarb Państwa miałby tę absolutną odpowiedzialność ponosić w razie spowodowania szkody na osobie przez łosia, a np. przez dzika lub jelenia nie.

To, że art. 50 ust. 1 Pr.łow. nie zawiera wyraźnych postanowień ograniczających odpowiedzialność Skarbu Państwa do szkód określonych w art. 46 ust. 1 Pr.łow., nie może być uznane za argument na rzecz poglądu rozciągającego odpowiedzialność Skarbu Państwa na podstawie art. 50 Pr.łow. na wszelkie szkody wyrządzone przez zwierzęta łowne podlegające całorocznej ochronie, ponieważ postanowienia takie były zbędne ze względu na lokatę art. 50 Pr.łow.

Nie jest również uzasadnione twierdzenie, że odrzucenie wspomnianego poglądu prowadzi do stworzenia niezrozumiałego stanu prawnego – istnienia dwóch podstaw do takiej samej odpowiedzialności za szkody w uprawach i płodach rolnych wyrządzane przez łosie, jednej w art. 46 ust. 1 pkt 1 Pr.łow., drugiej w art. 50 ust. 1 Pr.łow. Zapewne kwestię, której dotyczy art. 50 Pr.łow., można było unormować precyzyjniej, niemniej nie budzi wątpliwości, że dwie podstawy prawne odpowiedzialności za szkody wyrządzone w uprawach i płodach rolnych różnią się, z przyczyn, o których była mowa, odmiennym oznaczeniem podmiotu odpowiedzialnego i mają odmiennie zakresy zastosowania; dopóty, dopóki łosie będą zwierzętami łownymi objętymi całoroczną ochroną, za wyrządzone przez nie szkody w uprawach i płodach rolnych będzie odpowiadał jedynie Skarb Państwa.

Zajętego w uchwale stanowiska nie podważa też możliwość objęcia całoroczną ochroną zwierząt łownych wyrządzających szkody w innych dobrach niż uprawy rolne, np. kun, lisów. W świetle zajętego stanowiska, samo objęcie tych zwierząt całoroczną ochroną rzeczywiście nie stworzyłoby ze względu na dotychczasowy kształt regulacji szkód łowieckich podstawy prawnej do odpowiedzialności za wyrządzone przez te zwierzęta szkody, dlatego decyzja o objęciu tych zwierząt łownych całoroczną ochroną musiałaby zostać połączona ze zmianą dotychczasowego kształtu regulacji szkód łowieckich.

Chybione jest także – jako argument mający przemawiać za przeciwnym poglądem – odwołanie się do wykładni historycznej art. 50 Pr.łow. Ze względu na to, że wilk nie jest zwierzęciem łownym, lecz objętym ścisłą ochroną (por. rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 28 września 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących zwierząt objętych ochroną, załącznik nr 1 lp. 314, Dz.U. Nr 220, poz. 2237, a uprzednio rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 września 2001 r. w sprawie określenia listy gatunków zwierząt rodzimych dziko występujących objętych ochroną gatunkową ścisłą i częściową oraz zakazów dla danych gatunków i odstępstw od tych zakazów, Dz.U. Nr 130, poz. 1456), właściwym miejscem regulacji odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkody wyrządzone przez wilki wśród zwierząt gospodarskich nie mogło być Prawo łowieckie, lecz powinna być ustawa o ochronie przyrody (zob. art. 126 ust. 1 pkt 2).

Odpowiedzialność Skarbu Państwa na podstawie art. 50 ust. 1 Pr.łow. za szkody wyrządzone przez zwierzęta łowne podlegające całorocznej ochronie w uprawach i płodach rolnych nie wyłącza – rzecz jasna – odpowiedzialności Skarbu Państwa na zasadach ogólnych za inne szkody wyrządzone przez te zwierzęta.

Z tych względów Sąd Najwyższy rozstrzygnął przedstawione zagadnienie prawne, jak w uchwale (art. 390 § 1 k.p.c.).